

FOTO: 123RF

 MEREL WEIJER

 MEREL WEIJER

ONDERZOEK

 WWW.RUG.NL/STAFF/R.M.WITTINGSLOW

De slimme stad: doem- of droomscenario?

Ryan Wittingslow van het University College Groningen (UCG) is een man met een luide lach en veel talenten.

Wie zich in hem verdiept, ziet dat hij opereert op het kruispunt van filosofie, technologie, esthetica, urban studies en wetenschapsgeschiedenis. Hoe is hij hier, in Groningen, eigenlijk terechtgekomen vanuit Sydney?

En wat is er zo interessant aan slimme steden?

Per toeval. Dat is hoe hij in Groningen terecht kwam. Hij trouwde, zegde zijn baan op en ging op huwelijksreis naar Europa. Onderweg verstuurde hij een aantal sollicitatiebrieven omdat hij graag in Europa aan de slag wilde. Aange- land in Bazel kreeg hij bericht dat hij was uitgenodigd om bij het University College Groningen op sollicitatiegesprek te komen. Of het te maken heeft gehad met zijn excellente cv of dat zijn bulde- rende lach de doorslag heeft gegeven is niet duidelijk, maar hij werd aangenomen als assistent professor esthetica. Een mooie baan, maar de titel omschrijft bij lange na niet zijn volledige takenpakket en interesses.

Sinaasappelgeur

Wittingslow is eigenlijk meer geïnteres- seerd in filosofie van de technologie. Hij doet onderzoek naar Smart Cities, slimme steden. Steden die vol zitten met allerlei tech- nologische snufjes zoals camera's, micro- foons of sensoren die lichamen kunnen vol- gen. Deze technologieën en de data die ze opleveren kunnen steden efficiënter maken. Nederland heeft een aantal van de slimste steden ter wereld. Groningen hoort daar ook bij, maar Eindhoven spant de kroon. Stel dat je daar uitgaat in Stratumseind, dan word je gevolgd via het openbare adres van je tele- foon. Je bewegingen worden gekoppeld aan de data van de camera's en microfoons en zo wordt gekeken of ergens mogelijk een onveilige situatie ontstaat, of dat er bijvoorbeeld een gevecht gaat uitbreken. Philips verstrekte Hue lights (van kleur veranderende lampen) aan de gemeente, omdat uit onderzoek is gebleken dat het veranderen van de lichtkleur ervoor zou zorgen dat mensen minder agressief worden. Een andere studie, waaruit bleek dat mensen rustiger werden van de geur van sinaasappels, werd uiteindelijk niet ingezet. 'Het sprayen op mensen ging blijkbaar toch net iets te ver,' vertelt Wittingslow, gevolgd door een van zijn uitbundige lachsalvo's.

Controlerende technologieën

De nieuwe technologie moet ervoor zorgen dat de uitgaansstraat een veiliger plek wordt. Klinkt goed, zou je zeggen. Maar er zit ook een probleem aan volgens Wittingslow. Deze systemen worden namelijk niet in gezamenlijkheid ontworpen en gemaakt. Ze zijn ook niet gemaakt met een worst-casescenario in het achterhoofd. Het zijn voor de ontwerpers simpelweg gebruiksvoorwer- pen. Maar wanneer deze voorwerpen in het publieke domein gebruikt worden, krijgen ze een politieke lading. 'Zolang we leven met een regering die niet vijandig is tegen zijn bevolking, is er niks aan de hand; maar wordt dit anders en zou je in opstand willen komen, dan kunnen deze technologieën tegen je gebruikt worden.' China is bijvoorbeeld al heel ver met het ontwikkelen van contro- lerende technologieën. De regering wil in 2020 een sociaal kredietsysteem invoeren voor alle 1,3 miljard Chinezen. Ze krijgen daarin plus- en minpunten toegewezen voor hun kredietachtergrond, het nakomen van contracten, maar ook voor hun gedrag en hun vriendschappen.

Politieke parkbank

De meeste mensen zijn zich niet bewust van wat er allemaal ontworpen wordt en ingezet in het publieke domein. Wittingslow haalt parkbankjes aan als voorbeeld van het politiek laden van een voorwerp. Deze zijn onderdeel van de publieke (en dus vrije) ruimte en moeten voor iedereen toegankelijk zijn. Maar er zijn steden waar de banken een leuning in het midden hebben. Dit zorgt ervoor dat mensen er niet op kunnen gaan liggen. Daklozen kunnen dan niet meer in de publieke ruimte slapen. 'Hiermee beperk je de vrijheid van mensen en geef je "het ding" een politieke lading. Een onschuldig object als een parkbankje is opeens een belangrijk punt in een fun- damentele politieke en ethische discussie geworden. Er zijn trouwens steden (in de VS en in Canada) waar ze hiertegen in opstand komen door de leuning van banken te halen en door banken te ontwerpen die speciaal gemaakt zijn om ook op te liggen.'

'In hoeverre ben ik verantwoordelijk voor het lijden dat ik iemand toebreng in de toekomst door acties van nu?'

Waakzaam en kritisch

Wittingslow wil zijn studenten niet zozeer leren in opstand te komen. Hij wil ze wel leren waakzaam en kritisch te zijn. Dit doet hij bijvoorbeeld in het college Exploring Challenges of Modern Societies. Daar krijgen studenten een actuele uitdaging, zoals klimaatverandering, voorgeschoteld en

krijgen ze vanuit verschillende disciplines college hierover. De disci- plines zijn natuur- en levenswetenschappen, economie, psychologie, letteren en filosofie. Dat laatste is zijn pakkie an. Wittingslows laat zijn studenten nadenken over vragen als: In hoeverre ben ik verant- woordelijk voor het lijden dat ik iemand toebreng in de toekomst door acties van nu, zoals bijvoorbeeld het gebruik van plastic? Mag zo iemand in de toekomst boos op mij zijn? Vragen dus over morele acties en claims in de tijd. De studenten hoeven van hem geen antwoord te vinden. 'Wat ik wil doen is hun breinen openstellen.'

Angsten samenleving

Voor Wittingslow geeft de science-fictionserie Black Mirror op Netflix een goede diagnose van de angsten van een samenleving. 'Pessimistisch? Ja. Maar pessimisme is bruikbaar gereedschap. Het maakt je sneller kritisch. Zwartgallig? Ja, maar dat zorgt er juist voor dat mensen gaan nadenken.' Dat is ook wat hij zijn studenten wil mee geven. Er is uiteindelijk geen goed of fout. Ook niet in de ontwikkeling van nieuwe technologieën.

Technologische vooruitgang is niet meer te stop- pen. Volgens Wittingslow is het belangrijk om met een open en kritische blik te blijven kijken. 'Kijk naar wat er gebeurt en wees je bewust van wat er gebeurt en waarom. Doe nooit zomaar onnadenkend mee. Laat ontwerpers en makers samenwerken. Betrek je publiek, klanten of inwoners bij wat er ontwikkeld wordt en hoe het wordt ingezet. En ga nooit alleen maar uit van een best-casescenario. Slimme steden zijn in theorie een fantastische vooruitgang, maar hou altijd de mogelijk- heid van een doemscenario in je achterhoofd.'

UCG

Het University College Groningen (UCG) is een kleinschalige Engelstalige faculteit van de RUG voor gemotiveerde en maatschappelijk geëngageerde studenten.

In het eerste jaar van de driejarige studie Liberal Arts and Sciences maken studenten kennis met verschillende disciplines en kiezen zij pas later een specialisatie in geesteswetenschappen, maatschappij- en gedragswetenschappen, gezondheidswetenschappen of een vrij-samengestelde major.

www.rug.nl/ucg